

'inescapable' shift in public opinion towards independence if England leads a vote to leave the EU / Oliver Wright [Electronic resource] // Independent. – Sunday 21 February 2016. – Mode of access: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-brexite-scottish-independence-vote-nicola-sturgeon-a6887366.html>. – Title from the screen.

2. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали (із змінами, внесеними Лісабонським договором) / М. В. Буроменський, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова та іню; за заг. ред. М. В. Буроменського. – Х. : Право, 2015. – 328 с.

3. Chamon, M. and Van der Loo, G., The Temporal Paradox of Regions in the EU Seeking Independence: Contraction and Fragmentation versus Widening and Deepening? // European Law Journal – 2014. – V. 20. – P. 613–629.

4. Dermine P. Succession and EU Treaty Obligations / P. Dermine // Secession within the Union : Intersection points of International and European Law [Text] / Catherine Brölmann & Thomas Vandamme (eds.); Amsterdam Centre for European Law and Governance Amsterdam Center for International Law. – July 2014. – P. 40–47.

Ж. В. Чевичалова¹

БРИТАНСЬКА СЕЦЕСІЯ: ЧЕРГОВИЙ КРОК У НЕПРОСТИХ СТОСУНКАХ ЄС І ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Спрогнозувати підсумок референдуму щодо виходу з Європейського Союзу, проведення якого планується у Великій Британії, є непротим завданням, оскільки на сьогодні не спостерігається одностайності серед громадян країни, а кількість євроскептиків суттєво не відрізняється від кількості єврооптимістів.

Право на вихід країни з Європейського Союзу гарантується ст. 50-ю Лісабонського договору, відповідно до якої держава – член може вирішити вийти з Союзу згідно зі своїми конституційними вимогами. Незважаючи на наявність такого права, вихід держави є безпрецедентною подією. За всю історію існування ЄС з його складу вийшли лише три території – Алжир, отримавши незалежність від Франції (у 1962 р.), Гренландія, яка отримала самоврядування від Данії на підставі референдуму (у 1985 р.),

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

а також карибський острів Сен-Бартельмі, що у 2012 р. став заморською територією Франції, а не частиною департаменту Гваделупи.

Як відомо, вся історія відносин між Британією і ЄС складалася не-типово, починаючи з самого вступу цієї держави. Зробимо короткий ретроспективний огляд цих подій.

З самого початку, коли у 1950-х роках закладалися основи об'єднаної Європи, британці не підтримували ідею європейської інтеграції. Британія повернулася до питання про членство у ЄЕС у 1970-х роках, проте державі довелося тричі подавати заявку, оскільки дві перші не отримали схвалення тогочасного президента Франції Ш. де Голля, який активно протистояв прийняттю Британії до Співтовариства. Подана заявка була схвалена тільки після виходу де Голля у відставку. 22 січня 1972 року було підписано договір про вступ Великої Британії до Європейського економічного співтовариства і Європейського співтовариства з атомної енергії, що набрав чинності 1 січня 1973 р.

Умови участі держави у ЄЕС були також особливими, вони містилися у 7 пунктах і були частиною передвиборчих маніфестів лейбористів. Формулювання зазначених умов було наслідком економічної кризи у країні. У разі їх невиконання лейбористська партія погрозувала виходом Британії з Співтовариства, для вирішення цієї проблеми було запропоновано проведення референдуму. Зазначені умови виглядали наступним чином:

1. Докорінна зміна загальної сільськогосподарської політики так, щоб вона перестала загрожувати світовій торгівлі продовольством і щоб виробники більш дешевих продуктів зберегли доступ на британський продовольчий ринок.

2. Введення нових, більш справедливих, методів фінансування бюджету Загального ринку таким чином, щоб внесок Сполученого Королівства був більш справедливим відносно того, що країна як член Співтовариства сплачує і що вона отримує з бюджету.

3. Відмова від будь-якої міжнародної угоди, яка змусила б Сполучене Королівство погодитися на збільшення кількості безробітних заради підтримки фінансового паритету, наприклад, у зв'язку із пропозиціями про створення Європейського економічного і валютного союзу.

4. Збереження за парламентом тих повноважень контролю за економікою, які є необхідними для проведення ефективної регіональної промислової і податкової політики.

5. Досягнення такої угоди про переміщення капіталів, яка б захищала британський платіжний баланс і політику повної зайнятості.

6. Введення більш надійного захисту економічних інтересів країн Співтовариства, включаючи забезпечення їх доступу на британські ринки, а також прийняття Співтовариством такої політики в галузі зовнішньої торгівлі і допомоги, яка була б вигідною не тільки для асоційованих за морських територій.

7. Ніякої гармонізації податку на додану вартість, що призведе до введення у Сполученому Королівстві податків на товари першої необхідності [3].

Після перемоги на виборах у 1974 році лейборист Г. Вільсон домігся перегляду умов членства Британії в ЄЕС. Після відповідних внутрішньодержавних процедур у 1975 р. було проведено референдум, за результатами якого держава залишилася у Співтоваристві.

Порівняно із 1975 р., у 2013 р. Велика Британія так само опинилася в одній з найбільш жорстоких економічних криз. Спостерігається скорочення темпів економічного зростання: за прогнозами незалежного Управління з бюджетної відповідальності Великої Британії, у 2016–2017 рр. обсяг виробництва буде на 18% нижчим того обсягу, який було б досягнуто за умови розвитку тими самими темпами, що у 1997–2007 рр. [4].

На відміну від 1975 р., у 2016 р. Британія спробувала знайти інший вихід з кризи шляхом виходу з ЄС. Однак цей крок здається більше продиктованим емоціями, ніж реально виправданим. На сьогодні набагато очевиднішими є негативні, а не позитивні, наслідки від виходу з ЄС в усіх сферах життєдіяльності держави. Учасники дискусії щодо британського виходу серед політичних негативів перш за все торкаються ситуації у Північній Ірландії, спроб Шотландії отримати незалежність, зменшення міграційних потоків – при тому, що приток робітників з країн ЄС, які нещодавно стали його членами, забезпечує до 40% економічного зростання Великої Британії. Окрім того, постає питання європейського громадянства, а саме статусу 1,4 млн британців, що проживають в інших державах-членах ЄС, а також 2,5 млн європейських громадян, проживаючих у Британії. Сумнівним є й економічне вмотивування, враховуючи, що на ЄС і країни, пов'язані з Євросоюзом угодами про вільну торгівлю, припадає 60% британського експорту [1].

Що стосується наслідків британської сецесії для Європейського Союзу, то прийнято вважати, що такий прецедент може поставити під

загрозу весь європейський проект і запустити розпад ЄС, а саме спровокувати вихід із нього держав, населення яких не симпатизує євроінтеграції. Однак це далекоглядні прогнози з різним відсотком вірогідності. Перш за все Євросоюзу і Великій Британії належить вирішити процедурні питання стосовно розставання. Частини 2, 3 і 4 ст. 50 Лісабонського договору містять загальні правила щодо процедури виходу. Відповідно до них, після прийняття рішення держава повідомляє про свій намір Європейську Раду. З огляду на настанови Європейської Ради, Союз проводить переговори з цією державою та укладає угоду, в якій формулюються положення про її вихід з урахуванням рамок майбутніх відносин із Союзом. Цю угоду після отримання згоди Європарламенту укладає Рада від імені Союзу, діючи кваліфікованою більшістю.

На переговори відводиться два роки з моменту повідомлення держави, яка збирається вийти з ЄС. У разі недосягнення згоди протягом відведеного часу переговорний процес може бути подовжено ще на два роки одностороннім рішенням Євросоюзу. Під час переговорного процесу держава залишається у складі ЄС і на неї поширюється дія всіх договорів та угод Союзу.

Незважаючи на формальне членство, представники Великої Британії не зможуть брати участі у дискусіях Європейської Ради або у прийнятті рішень стосовно неї.

У разі, якщо протягом двох років згоди не буде досягнуто, а будь-яка з держав-членів накладе вето на продовження переговорів, Велика Британія автоматично покине Євросоюз без угоди, що призведе до втрати Лондоном торговельних преференцій на загальноєвропейському ринку і ринках країн-партнерів ЄС. Британці також втратять можливість вільного переміщення Європою.

Тим не менш, це тільки загальний опис кроків. Оскільки до сьогодні жодна європейська держава не скористалася 50-ю статтею, відсутня чітка процедура виходу з ЄС, яка б детально пояснювала кожен етап такого виходу.

Стосовно «ланцюгової реакції» розпаду Євросоюзу, то вихід Британії здатний як запустити її, так і загальмувати, оскільки у держав-членів ЄС, що мали намір виходу, з'явиться можливість спостерігати з «глядацьких крісел» розвиток подій на досвіді Великої Британії, а не на своєму власному.

Література:

Иноземцев В. О пользе Brexit: чем обернется для Европы британский референдум URL:<http://www.rbc.ru/opinions/politics/20/06/2016/5763f4409a7947301c72bcce>

1. Лісабонський договір. Консолідована версія Договору про Європейський Союз; URL: <https://minjust.gov.ua/file/23491>

Морозова А. Е. Перспективы нового референдума о членстве Великобритании в Европейском Союзе / А. Е. Морозова // Вестник Томского государственного университета. История. 2014. № 6 (32); URL: <https://cyberleninka.ru/journal/n/vestnik-tomskogo-gosudarstvennogo-universiteta-istoriya>

Хесин Е. Экономика Великобритании: угроза рецессии сохраняется / Е. Хесин; URL: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4

М. Г. Окладна¹

ОБ'ЄДНАНА ЄВРОПА І МІСЦЕ В НІЙ ГЕРМАНІЇ: ПОГЛЯДИ НІМЕЦЬКИХ ГЕОПОЛІТИКІВ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У сучасному світі не безпідставно Німеччину визнають рушійною силою інтеграційного процесу в Європі. Від позиції Німеччини значною мірою залежать не лише вибір напрямку інтеграції, її темпів і глибини, але й визначення підходів до реформування інституційного механізму, перерозподілу повноважень як між інститутами ЄС, так і наднаціональним і національними рівнями влади, а також багато інших питань державно-правового життя не лише держав-членів Союзу, але й країн-кандидатів та держав-сусідів. Однак, так було не завжди. Формування власної позиції стосовно об'єднувачих процесів в Європі розпочалося лише наприкінці ХІХ ст., оскільки доки не завершився процес об'єднання власне німецьких земель в єдину централізовану державу, німці не мали можливості в голос заявити про власні геополітичні інтереси в загальноєвропейських справах.

Ситуація почала змінюватися в 70-х рр. ХІХ ст. Отто фон Бісмарку в результаті перемог Пруссії у трьох війнах і підписання низки угод

¹ Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.